

Minister Sprawiedliwości

BM-1-041-1177/12/3
DPrC-I-071-2/13
dot. BPS/043-24-938/12

Warszawa, dnia 21 stycznia 2013 r.

SECRETARIAT
Biuro Prac Senackich
Wpłynęło dn. 22.01.13. zał.
nr. 669 podpis. [signature]

GABINET MARSZAŁKA SENATU
wpłynęło dn. 22.01.2013r.
nr. 364 podpis. M. Pięć

Pan

Bogdan Borusewicz

Marszałek Senatu

Rzeczypospolitej Polskiej

Mony Pecié Kontur

Odpowiadając na oświadczenie złożone przez pana senatora Ryszarda Knosale podczas 24. posiedzenia Senatu w dniu 20 grudnia 2012 r., przekazane przy piśmie Pana Marszałka z dnia 20 grudnia 2012 r., znak BPS/043-24-938/12, dotyczące właściwości miejscowej sądów powszechnych w sprawach o zapłatę, jeżeli nastąpiła cesja wierzytelności, uprzejmie przedstawiam, co następuje.

Właściwość miejscowa sądu w sprawach rozpoznawanych w procesie została określona w art. 27 i nast. ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296, z późn. zm.), zwanej dalej „k.p.c.”. Właściwość miejscowa ogólna opiera się na regule *actor sequitur forum rei*, poddającej rozpoznanie sprawy sądowi terytorialnie właściwemu dla pozwanego. Sądem właściwym jest więc co do zasady sąd tego okręgu, w którym pozwany ma miejsce zamieszkania lub siedzibę. Oprócz właściwości ogólnej przepisy k.p.c. przewidują m.in. właściwość przemienną, która polega na tym, że miejscowo właściwy w określonej kategorii spraw jest zarówno sąd właściwości ogólnej, jak i sąd określony w przepisach dotyczących tej właściwości, a wybór sądu, przed który ma być wytoczone powództwo, jest pozostawiony powodowi. Wytaczając powództwo przed sąd inny niż wyznaczony miejscem zamieszkania czy siedzibą pozwanego, powód powinien w pozwie podać okoliczności uzasadniające

właściwość sądu według przepisów o właściwości przemiennej (zob. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 9 czerwca 2005 r., III CZP 28/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 61).

Właściwość przemienna sądu została przewidziana m.in. dla spraw o roszczenia wynikające z umów o charakterze obligacyjnym. W tym zakresie art. 34 k.p.c. stanowi, że powództwo o zawarcie umowy, ustalenie jej treści, o zmianę umowy oraz o ustalenie istnienia umowy, o jej wykonanie, rozwiązanie lub unieważnienie, a także o odszkodowanie z powodu niewykonania lub nienależytego wykonania umowy można wytoczyć przed sąd miejsca jej wykonania. W związku z tym, w wymienionych sprawach powód może wytoczyć powództwo przed sąd miejsca zamieszkania lub siedziby pozwanego albo przed sąd, w okręgu którego umowa ma być (lub została) wykonana.

Ustalenie miejsca wykonania umowy powinno odpowiadać regułom wynikającym z art. 454 § 1 k.c. Przepis ten stanowi, że jeżeli miejsce spełnienia świadczenia nie jest oznaczone ani nie wynika z właściwości zobowiązania, świadczenie powinno być spełnione w miejscu, gdzie w chwili powstania zobowiązania dłużnik miał zamieszkanie lub siedzibę; jednakże świadczenie pieniężne powinno być spełnione w miejscu zamieszkania lub w siedzibie wierzyciela w chwili spełnienia świadczenia. Oznacza to, że o miejscu wykonania świadczenia wynikającego z umowy o charakterze obligacyjnym decyduje w pierwszej kolejności wola stron (chyba że miejsce to wynika z właściwości zobowiązania). W konsekwencji wola stron ma decydujące znaczenie także dla określenia sądu właściwego przemiennie do rozpoznania spraw o roszczenia wskazane w art. 34 k.p.c. Należy przy tym zaznaczyć, że żaden przepis, który dotyczy miejsca wykonania świadczenia w stosunkach zobowiązaniowych, nie jest przepisem bezwzględnie obowiązującym (*ius cogens*), zatem strony mogą swobodnie kształtować w tym zakresie treść łączącego je stosunku prawnego. Dopiero w następnej kolejności o miejscu, w którym świadczenie powinno być spełnione, decyduje charakter świadczenia, do jakiego dłużnik jest zobowiązany. Jeżeli jest to świadczenie niepieniężne, powinno ono zostać spełnione w miejscu, w którym w chwili powstania zobowiązania dłużnik miał miejsce zamieszkania lub siedzibę (a w ich braku w miejscu jego pobytu – zob. W. Popiołek w: K. Pietrzykowski. Komentarz, t. I, 2002, s. 1091). Natomiast jeżeli jest to świadczenie pieniężne, powinno ono być spełnione w miejscu zamieszkania lub siedzibie wierzyciela w chwili spełnienia świadczenia. W związku z tym, jeśli strony nie oznaczyły w umowie

miejsca jej wykonania, dłużnik powinien dokonać zapłaty w miejscu zamieszkania lub w siedzibie wierzyciela w chwili spełnienia świadczenia. Jeżeli w okresie pomiędzy powstaniem zobowiązania a jego wykonaniem wierzyciel zmienił swoje miejsce zamieszkania lub siedzibę, zapłata powinna być dokonana w nowym miejscu zamieszkania lub siedzibie wierzyciela. O tej zmianie wierzyciel ma obowiązek poinformować dłużnika. Brak takiej informacji wprawdzie nie zwalnia dłużnika od obowiązku spełnienia świadczenia, lecz wierzyciel nie będzie mógł korzystać z zarzutów opóźnienia w wykonaniu zobowiązania, jeżeli dłużnik wykaże, że podjął próby ustalenia miejsca zamieszkania lub siedziby wierzyciela.

W przypadku cesji wierzytelności zapłata powinna być dokonana w miejscu zamieszkania lub w siedzibie cesjonariusza (nabywcy wierzytelności). Obowiązek zawiadomienia dłużnika o przelewie ciąży na zbywcy wierzytelności (cedencie). W razie niewywiązania się z tego obowiązku spełnienie przez dłużnika świadczenia do rąk poprzedniego wierzyciela odnosi skutek względem nabywcy, chyba że w chwili spełnienia świadczenia dłużnik wiedział o przelewie (zob. art. 512. k.c.). Przepis ten chroni dłużnika scedowanej wierzytelności przed koniecznością powtórnego świadczenia, gdyby po dokonaniu cesji nastąpiło w dobrej wierze świadczenie do rąk zbywcy, a więc gdyby w chwili spełnienia świadczenia dłużnik nie wiedział o przelewie wierzytelności (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 września 2002 r., III CKN 346/01, LEX nr 345523).

Należy jednocześnie zaznaczyć, że obowiązek powiadamiania dłużnika o zmienionym (nowym) miejscu zamieszkania lub siedzibie wierzyciela nie może trwać dłużej niż moment nadejścia wymagalności świadczenia. Wprawdzie chwilą miarodajną dla ustalenia miejsca spełnienia świadczenia jest chwila jego faktycznego spełnienia, lecz obciążanie wierzyciela obowiązkiem informowania o każdorazowej zmianie miejsca zamieszkania lub siedziby, również przez czas pozostawania dłużnika w zwłoce z wykonaniem zobowiązania, wykraczałby poza ramy obowiązków wierzyciela, które zostały zakreślone w art. 354 § 2 k.c.

Jeżeli dłużnik nie spełnia świadczenia dobrowolnie, wierzyciel może wytoczyć powództwo o zapłatę należności przed sąd właściwości ogólnej (miejsca zamieszkania lub siedziby pozwanego) albo przed sąd właściwy według przepisu o właściwości przemiennej (miejsca wykonania zobowiązania, a zatem miejsca zamieszkania lub siedziby wierzyciela). Zasady te obowiązują zarówno wtedy, gdy zmiana miejsca wykonania umowy jest wynikiem zmiany miejsca zamieszkania lub

siedziby wierzyciela, jak również wtedy, gdy zmiana miejsca wykonania umowy jest konsekwencją zmiany osoby wierzyciela wskutek przelewu wierzytelności. Chwilą miarodajną dla ustalenia sądu miejsca wykonania zobowiązania jest miejsce zamieszkania lub siedziby wierzyciela albo nabywcy wierzytelności w chwili wytoczenia powództwa – uchwała Sądu Najwyższego z dnia 14 lutego 2002 r., III CZP 81/01, OSNC 2002/11/13. W uzasadnieniu tej uchwały Sąd Najwyższy wyjaśnił też, że: *„uznanie za miejsce spełnienia świadczenia pieniężnego miejsce zamieszkania lub siedziby cesjonariusza pozostaje w istocie w zgodzie z treścią przelanej wierzytelności i – tym samym – nie prowadzi do pogorszenia dotychczasowej pozycji prawnej dłużnika. Wynika to z zawartego w przepisie art. 454 § 1 zd. 2 k.c. nakazu uwzględnienia zmiany miejsca zamieszkania lub siedziby wierzyciela po powstaniu zobowiązania. Zmiana miejsca zamieszkania lub siedziby wierzyciela po powstaniu zobowiązania wpływa więc na miejsce spełnienia świadczenia pieniężnego, ale nie pociąga za sobą jego zmiany, ponieważ miejsce spełnienia świadczenia wyznacza dopiero miejsce zamieszkania lub siedziba wierzyciela w chwili spełnienia świadczenia.”*

Podsumowując, wskazane rozwiązania z jednej strony chronią uzasadniony interes wierzyciela, z drugiej zaś realizują zasadę ochrony dłużnika działającego w dobrej wierze. Przede wszystkim zaś przyznają decydujące znaczenie zgodnej woli stron stosunku zobowiązaniowego, które mogą oznaczyć miejsce wykonania umowy w sposób najbardziej dla siebie dogodny. Zamieszczone przez strony w umowie stosowne postanowienie co do miejsca spełnienia świadczenia wiąże obie strony stosunku zobowiązaniowego – także w razie zmiany miejsca zamieszkania lub siedziby wierzyciela oraz zmiany osoby wierzyciela wskutek przelewu wierzytelności (zob. art. 513 § 1 k.c.). Ponadto determinuje ustalenie sądu miejscowo właściwego do rozpoznania spraw o roszczenia wynikające z umowy, jeżeli powód zechce skorzystać z właściwości przemiennej określonej w art. 34 k.p.c.

Należy też wskazać, że w razie wytoczenia powództwa o zapłatę zastosowanie znajdują przepisy k.p.c. dotyczące zasad zwrotu kosztów procesu, w tym art. 98 § 1 k.p.c. nakładający na stronę przegrywającą sprawę obowiązek zwrotu przeciwnikowi kosztów procesu niezbędnych do celowego dochodzenia praw i celowej obrony. Stroną przegrywającą sprawę jest powód, którego żądanie nie zostało uwzględnione, a pozwany, jeżeli jego obrona okazała się nieskuteczna. Niezbędnymi kosztami procesu prowadzonego przez stronę osobiście lub przez

pełnomocnika, który nie jest adwokatem, radcą prawnym lub rzecznikiem patentowym, są poniesione przez nią koszty sądowe, koszty przejazdów do sądu strony lub jej pełnomocnika oraz równowartość zarobku utraconego wskutek stawiennictwa w sądzie. Suma kosztów przejazdów i równowartość utraconego zarobku nie może przekraczać wynagrodzenia jednego adwokata wykonującego zawód w siedzibie sądu procesowego (art. 98 § 2 k.p.c.). Natomiast do niezbędnych kosztów procesu strony reprezentowanej przez adwokata zalicza się wynagrodzenie (jednak nie wyższe niż stawki opłat określone w odrębnych przepisach) i wydatki jednego adwokata, koszty sądowe oraz koszty nakazanego przez sąd osobistego stawiennictwa strony (art. 98 § 3 k.p.c.). W konsekwencji, w razie wytoczenia przeciwko dłużnikowi powództwa o zapłatę, które okazało się niezasadne, dłużnikowi przysługuje zwrot poniesionych przez niego kosztów procesu niezbędnych do celowego dochodzenia praw i celowej obrony.

W kontekście przedstawionych regulacji procesowych i materialnoprawnych nie wydaje się, aby zachodziła potrzeba podejmowania działań legislacyjnych zmierzających do zmiany przepisów o właściwości przemiennej sądu w sprawach o zapłatę w tych w przypadkach, w których nastąpiła cesja wierzytelności.

2 wygłosił ponownie

z upoważnienia
MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI
Michał Królikowski
PODSZEFRETARZ STANU